

STANISLAW LEM • **Solaris**

Solaris

© 2010 Barbara Lem and Tomasz Lem

İletişim Yayınları 439 • Dünya Edebiyatı 90

ISBN-13: 978-975-470-625-3

© 1997 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-6. BASKI 1997-2012, İstanbul

7. BASKI 2014, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Türker Armaner, Bahar Siber

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Vasiliy Kandinskiy, “İle ve Karşı”, 1929

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Müge Karahan

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

STANISLAW LEM

Solaris

Solaris

ÇEVİREN *Mehmet Aközer*

STANISLAW LEM 12 Eylül 1921'de Polonya, Lwów'da varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. On iki yaşındayken babasının hediye ettiği daktiloyla yazmaya başladı. 1940'ta Lwów Üniversitesi'nde tıp okumaya başladı ancak ertesini yıl Sovyet orduları Polonya'yı işgal edince eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. Bu dönemde otomobil tamirciliği ve kaynakçılık yaptı. Yahudi kökenleri nedeniyle, İkinci Dünya Savaşı yıllarını sahte bir kimlikle geçirdi. 1945 yılında ailesiyle birlikte Sovyetler'e bağlı Ukrayna sınırları dahilindeki Krakow'a yerleşti ve babasının ısrarı üzerine burada tıp eğitimine devam etti. Askeri doktorluk sınavında kendi kararıyla soruları eksik cevaplayarak başarısız oldu. Ardından bir yandan üniversitede dersler vermeye, diğer yandan kendisini üne kavuşturacak eserlerini kaleme almaya başladı. 1946'dan itibaren çeşitli dergilerde şiirler, kısa öyküler yayımlamaya başladı. İlk bilimkurgu romanı olan *Astronauti* 1951'de yayımlandı. Bunu izleyen yaklaşık yirmi yıl boyunca aralarında *Aden*, *Gelecek Bilim Kongresi*, *Solaris*, *Soruşturma*, *Dünya'da Barış* ve *Fiyasko*'nun da bulunduğu çok sayıda roman yazdı. Sovyet rejiminin baskıcı politikaları nedeniyle bunların bazılarını yurtdışında yayımlamak zorunda kaldı. Edebiyatın yanı sıra bilim felsefesi, sibernetik, bilimsel spekülasyon ve edebiyat eleştirisi alanlarında da çalışmalar yaptı. Birçok üniversiteden fahri doktora ünvanı aldı ve eserleri ulusal ve uluslararası ödüllere layık görüldü. 27 Mart 2006'da Krakow'da kalp rahatsızlığı sonucu hayatını kaybetti.

İÇİNDEKİLER

1. Varış.....	7
2. Solarisliler.....	19
3. Konuklar.....	38
4. Sartorius.....	47
5. Rheyra.....	63
6. Kuşkulu Metinlerden Seçmeler.....	79
7. Toplantı.....	106
8. Canavarlar.....	124
9. Sıvı Okijen.....	153
10. Görüşme.....	170
11. Düşünen Adamlar.....	182
12. Düşler.....	203
13. Utku.....	215
14. Kocamış Öykünce.....	225

1

Varış

Gemi saatiyle 19.00'da *Prometheus*'un fırlatma bölmesine gittim. Başlığın çevresindekiler yana çekilerek yol verdi, kollarımdan güç alarak kendimi aşağıya, kapsüle bıraktım.

Daracık yolcu bölmesinde kıpırdayacak yer yoktu. Uzay giysimin üstündeki musluğa hortumu yerleştirdim, giysim şişiverdi. Artık hiç kıvıldaıamaz durumdaydım. Şişme giysime gömülmüş, geminin madeni gövdesine boynumdan bağı, ayaktaydım sözde. Aslında oracığa asılıydım.

Gözlerimi yukarı kaldırdım. Saydam gölgeğın ötesinde görebildiğim, pürüzsüz, parlatılmış bir duvar ve daha yukarıda da Moddard'ın bana doğru eğilen başıydı. Moddard yok oldu, birden karanlığa gömüldüm: Ağır koruyucu kapak yerine oturmuştu. Vidaları çeviren elektrik motorlarının vınlayışı sekiz kez yinelendi, ardından amortisörlerin tıslaması geldi. Gözlerim karanlığa alıştıkça, tamamı otomatik kumandalı araçtaki biricik kadranın ışıltılı yuvarlağını seçebiliyordum.

Kulaklarımdaki alıcıda bir ses yankılandı:
'Hazır mısın Kelvin?'

'Hazırım Moddard,' diye yanıtladım.

'Hiçbir şeye kafanı takma. İstasyon seni uçuş halindeyken kapıp indirecek. İyi yolculuklar!

Bir gıcırta geldi, kapsül sallandı. İstemedem kaslarım gerildi, ama başka ne ses çıktı ne de bir hareket oldu.

'Kalkış ne zaman?' Sözcükleri sıraladığım anda ince kum serpilmesine benzer bir hışırtı sezdim.

'Yola çıktın bile Kelvin. Bol şans!' Moddard'ın sesi deminki gibi yakındı.

Gözümün hizasında geniş bir yarık açıldı. Yıldızları görebiliyordum. *Prometheus*'un yörüngesi Saka takımıyıldızının Alfa bölgesindeydi. Bunu düşünüp yönümü saptamak için boşuna kafa yordum, parıltılı bir toz bulutu penceremi kaplamıştı. Tek yıldız grubunu tanıdığım yoktu. Galaksinin bu bölümünde, gök bana büsbütün yabancıydı. Belirgin ilk yıldızın yanından geçeceğim anı kolladım, ama hiçbirini diğerlerinden ayıramıyordum. Parlaklıkları da azalıyordu. Ağır ağır uzaklaşıyorlar, bulanık, pembemsi bir ışık kümesi içinde eriyorlardı. Şimdiden katettiğim yolun tek göstergesiydi bu. Şişme zarfa tıklımış bedenim kaskatı, hiç kımıldamadan boşlukta dikiliyormuşum duygusuyla, uzayı yarıp geçiyordum. Beni tek oyalayan durmadan yükselen sıcaklığı.

Ansızın çelik bir kesicinin ıslak cama sürtünüşü gibi tiz, iç tırmalayıcı bir ses geldi. Evet, iniş başlamıştı. Kadranda birbirini kovalayan rakamları görmesem yön değişikliğini algılamazdım bile. Yıldızlar çoktan kaybolmuş, bakışım sonsuzluğun soluk kızılımsı parıltısında yitip gitmişti. Yüreğimin ağır ağır attığını işitiyordum. Yüzüm sanki ateşe çevrilmiş gibiydi, ama ensemde havalandırıcımın serinliği vardı. *Prometheus*'a göz ucuyla bile olsa son kez bakabilseydim keşke, ama daha otomatik kumanda aygıtı penceremin kepengini kaldırdığında uzay gemisi çoktan görüş alanımdan çıkmış olmalıydı.

Kapsül, apansız bir sarsıntıyla gidip geldi. Sonra bir daha. Tüm araç zangırdamaya başladı. Dış çeperlerin yalıtıcı katlarından sızıp şişme kozama işleyen titreşim bana da ulaştı, bütün bedenimi kavradı. Kadranın görüntüsü durmadan titreşiyor, gözümde sayısız kadran beliriyor, fosforlu ışıltısı her yöne dağılıyordu. Korkmuyordum. Bu uzun yolculuğu hedefe kadar ulaşmışken ıskalamak için yapmamıştım!

Mikrofona seslendim:

‘İstasyon Solaris! İstasyon Solaris! İstasyon Solaris! Sanırım uçuş hattından çıkıyorum, rotamı düzeltin! İstasyon Solaris, burası *Prometheus* kapsülü. Tamam.’

Gezegenin görüş alanıma girdiği o paha biçilmez ilk anı kaçırmıştım. Artık gözlerimin önünde uzanıyordu: Yusuvarlak ve şimdiden kocamandı. Yine de yüzeyinin görünüşünden anlıyordum ki hâlâ çok yüksekindeydim. Yüksekindeydim diyorum, çünkü gök cisimleriyle aramızdaki uzaklığı yükseklik türünden ölçmeye başladığımız o pek algılanamaz sınırı geride bırakmıştım. Düşüyordum aslında. Artık gözlerim kapalıyken de düştüğümü algılıyordum. (Gözlerimi hemen açtım: Hiçbir şeyi kaçırmaya niyetim yoktu.)

Bağlantı kurmayı ikinci kez denemeden önce bir an sessizce bekledim. Yanıt yoktu. Derin, alçak perdeden sürekli bir çağıltı arasından peş peşe parazit dalgaları geliyordu. Bu herhalde gezegenin kendi sesiydi. Bir sis perdesi portakal rengi göğü kaplamış, penceremi örtmüştü. İçgüdülerimin itişile, şişkin giysimin elverdiği ölçüde doğrulmaya çalıştım ama hemen anladım ki buluttan geçiyordum. Ardından, sanki yukarı doğru emiliyormuşçasına bulut kitlesi yükseldi. Kapsülümün dikey eksenini çevresindeki dönüşüyle, yarı aydınlıkta yarı gölgede süzülüyordum. Sonunda dev güneş topu pencerede belirdi. Sol yanda koskocaman ortaya çıkıyor, sağda kayboluyordu.

Çağılı ve çatırtı arasından zayıf bir ses kulağıma ulaştı:

'İstasyon Solaris arıyor! İstasyon Solaris arıyor! Sıfır sayıldığında kapsül inmiş olacak. Tekrar ediyorum, sıfır sayıldığında kapsül inmiş olacak. Geriye sayış için hazır olun. İki yüz elli, iki yüz kırk dokuz, iki yüz kırk sekiz...'

Sözcüklerin arasında keskin, acı haykırışlara benzer sesler duyuyordum. Karşılama tümcelerini, otomatik gereçler tekdüze, can sıkıcı bir tonla sıralıyordu. Bu en azından şaşırtıcıydı. Çünkü uzay istasyonlarındakiler yeni gelen birini, hele dosdoğru dünyadan gelen birini karşılamak için genellikle can atardı. Ama bunu düşünecek vaktim olmadı, çünkü deminden beri çevremde dönen güneşin yörüngesi birden kayıvermiş, akkor halindeki yuvarlak, gezegenin ufkunda danseder gibi bir sağda bir solda görünür olmuştu. Dev bir sarkaç gibi salınıyordum. Gezegenin menekşe mavisini ve siyahın tonlarıyla kırış kırış olan yüzeyi karşımda bir duvar gibi yükseliyordu. Başım fıldır fıldır dönmeye başladığı anda yeşil beyaz noktacıklardan oluşan minik bir desen gözümüne ilişti. İstasyonun konum saptayıcısıydı bu. Kopça sesi çıkaran bir şey, kapsülün koruyucu kapağından kurtuluverdi. Dev paraşüt sanki öfke dolu bir sarsıntıyla açıldı. Ardından gelen sesin belleğimde Yer'in anılarını canlandırmasına karşı koyamazdım: Bunca aydan sonra ilk kez rüzgârın uğultusunu duyuyordum.

Sonra her şey çarçabuk oldu. Düşüyor olmam gerektiğini o ana dek yalnız biliyordum, şimdise bunu gözlerimle de görüyordum. Yeşilli beyazlı dama tahtası hızla irileşiyordu. Bu şeklin, radar antenlerinden yapılmış tüyleri böğürlerinde diken diken duran, köpekbalığı biçiminde ince uzun gümüş rengi bir cisme kazılı olduğunu seçebiliyordum. Birkaç sıra belli belirsiz delikle bezenmiş bir madeni dev, gezegenin yüzeyine yerleşmemiş bir halde havada asılı duruyor, altındaki koyu lacivert yüzeye elips biçiminde kapkara bir

gölge düşürüyordu. Okyanusun ölgün bir devinimle oynayan arduvaz rengi minicik dalgalarını artık seçebiliyordum. Birden bulutlar iyice yükseğe fırladı, her birinin çevresini gözleri kör edici, koyu kırmızı, alevden bir halka sarmıştı. Yangın sonrası kızılığını andıran bakır rengi gök kurşuniye dönmüştü, çok uzaklarda ve bomboştu. Hiçbir şey seçemez olmuştum. Döne döne düşüyordum.

Ani bir sarsılışla kapsül doğruldu. Pencereden yine okyanus görünüyordu, dalgaları parlak cıva kıvıltıları gibiydi. Paraşütün kordonları rüzgârla sürükleniyor, dalgalar üzerinde hiddetle uçuşuyordu. Yapay manyetik alanın sağladığı pek kendine özgü ağır bir ritimle salınan kapsül usulca alçaldı. Birkaç fırlatma yastığı ile gözenekli çelikten kulelerin tepesine yerleştirilmiş ışınım teleskoplarının parabol biçimindeki yansıtıcılarını algılamak için ancak zaman bulabildim.

Çelik parçaların birbirine oturusunun tınlamasıyla kapsül devinimsiz kaldı. Önümde bir geçit açıldı ve o ana dek tutsağı olduğum metal kafes uzun, hırçın bir iç çekişle serüvenini tamamladı.

Kumanda merkezinin mekanik sesi kulaklarımdaydı:

‘İstasyon Solaris. Sıfır ve sıfır. Kapsül indi. Çıkabilirsiniz.’

Göğsümde belli belirsiz bir basınç ve mide boşluğumda berbat bir ağırlık duygusuyla kumanda kollarını iki elimle kavrayıp bağlantıları kestim. Yeşil bir gösterge aydınlandı: VARİŞ. Kapsül açıldı, şişme yastığının beni dışarı ittiğini algılayamadım bile, dengemi koruyabilmek için öne doğru bir adım atmak zorunda kaldım.

Uzay giysim, usanmışlığı belirten boğuk bir iç çekişle içindeki havayı boşalttı. Özgürdüm.

Bir katedral kadar yüksek, görkemli, gümüşten bir baca içindeydim. Eğimli duvarlarından bir dizi renkli boru iniyor, yuvarlak ağızlar içinde kayboluyordu. Döndüm. Hava-

landırma boruları, homurdana homurdana, kapsülümün İstasyon'a girişiyle atmosferden sızan zehirli gazları emiyordu. Ortasından yarılmış bir kozayı andıran puro biçiminde kapsül, çelik taban üzerindeki çiçek zarfına benzer çanağa sanki gömülmüş gibi burnu havada dimdik duruyordu. Uçuş sırasında kavrulmuş dış kasası kirli kahverengiydi.

Ufacık bir merdivenden indim. Altumdaki madeni zemin, ağırlığa dayanıklı plastikle kaplanmıştı. Roket taşıyıcıların tekerlekleri plastik kaplamayı yer yer aşındırmış, çıplak çeliği ortaya çıkarmıştı.

Havalandırıcıların homurtusu birden kesildi, tam bir sessizlik çöktü. Birilerinin gözükmesini beklercesine biraz ikinçikli çevreme bakındım, en küçük yaşam belirtisi yoktu. Yalnız neondan bir ok parıldıyor, sessiz sedasız akıp giden bir yürüyen yolu gösteriyordu. Yürüyen yola bıraktım kendimi.

Parabol biçiminde özenli bir kemer çizerek durmadan alınan tavan, geniş bir galerinin girişiyle sona eriyordu. Galerinin orasında burasında gaz tüpleri, ölçme aygıtları, paraşütler, eşya sandıkları ve darmadağın yığıntılar biçiminde savrulmuş daha bir sürü şey vardı.

Yürüyen yol beni galerinin öteki ucunda bıraktı. Burada bir kubbe başlıyordu. Ortalık deminkinden de karışık. Üst üste yığılı yağ fiçilerinin dibinden yayılan kaygan sıvı, bir göl oluşturmuştu, iç bulandırıcı bir koku vardı. Bir sürü ayak izi, yapışkan lekeler halinde her yöne dağılıyordu. Yağ fiçilerinin üstünü telgraf şeritlerinden, yırtık kâğıtlardan bir dolu süprüntü kaplamıştı.

Yeşil oklardan biri beni bu kez ortadaki kapıya yöneltti. İki kişinin yan yana zor yürüyeceği, tavandaki kalın camlardan aydınlanan daracık bir koridor uzanıyordu ardında. Ve yeşil beyaz karelere boyanmış, yarı açık bir kapı vardı karşımda. İçeri girdim.

Kabinin duvarları içbükeydi. Parıldayan sisin hafifçe mo-

ra büründüğü, kocaman, geniş görünümlü bir pencere vardı. Dışarıda isli dalgalar usulca kayıp gidiyordu. Duvarlara dizili dolapları bir sürü araç, kitaplar, kirli bardaklar, vakum şişeleri tıka basa doldurmuştu. Hepsi tozla kaplıydı. Kararmış zeminin üzerinde beş altı tane küçük yük arabasıyla birkaç şişme koltuk öyle atılmış duruyordu. Yalnız bir koltuk şişirilmiş, sırtı doğrultulmuştu. Üstündeki ufak tefek, zayıf adamın yüzü güneşten kavrulmuş, burnunda ve yanaklarında koca koca pullar kabarmıştı. Snow'du bu. Sibernetik uzmanı ve Gibarian'ın yardımcısıydı. Zamanında Solaris Yıllığı'nda çok özgün makaleler yayınlamıştı. Onunla tanışma olanağını nedense bir türlü bulamamıştım. Sırtındaki fileli gömleğin orasından burasından çökük göğsünün ağarmış kılları çıkıyordu. Çadır bezinden pantolonunda bir sürü cep vardı. Bir zamanlar herhalde beyaz olan ama şimdi dizleri kirlenmiş, kimyasal yanıkların açtığı deliklerle kaplı bir makinist pantolonuydu bu. İç çekim sistemi bulunmayan uzay gemilerinde kullanılan armut biçiminde plastik bir şişe tutuyordu elinde. Bana çevrili gözleri hayretle büyüdü. Plastik şişe elinden kaydı, yerde birkaç kez zıpladı. Saydam damlacıklar yayıldı ortalığa. Yüzünden kan çekilmişti. Şaşkınlıktan konuşamıyordum. Karşımdakinin içinde bulunduğu dehşet yavaş yavaş bana da bulaşana dek bu dilsizler oyunu sürdürdü. Bir adım ilerledim. Korkuyla koltuğuna biraz daha sindi.

'Snow?'

Adeta çarpılmış gibi ürperdi. Tarif edilmez bir dehşet anlatımıyla, acıdan nefesi tutulmuşçasına soluk soluğa inledi:

'Tanımıyorum sizi...' Hırlyyordu. 'Tanımıyorum sizi... Ne istiyorsunuz?'

Yerdeki damlacıklar hızla buharlaşıyordu. Burnuma alkol kokusu geldi. İçmiş miydi? Sarhoş muydu yoksa? Bu kadar korktuğu şey neydi? Odanın ortasında öylece diki-

liyordum. Bacaklarım titriyor, kulaklarım tıka basa pamuk doldurulmuş gibi uğulduyordu. Ayaklarımın altındaki zemin sanki kayıyordu. Kavisli pencerenin ötesinde okyanus, düzenli aralıklarla yükselip alçalıyordu. Snow'un kan canağı gözleri üstüme çakılı kalmıştı. Korkusu biraz yatışmış gibiydi ama yüzündeki altedilemez tiksinti ifadesi değişmemişti.

'Ne oldu? Hasta mısınız?' diye fısıldadım.

'Kaygılanmış gibisin,' dedi, sesi bomboştu. 'Sahiden kaygılanmış gibisin... Hasta gözücüyorum, öyle mi? Ama bana ne aldırıyorsun ki? Tanımıyorum seni.'

'Gibarian nerede?' diye sordum.

Soluğu yine boğazına tıkanı, cam gibi gözleri bir an parladı.

'Gi.. Giba... Yo! Yo!'

Boğuk, isterik bir kahkahayla tepeden tırnağa sarsıldı. Sonra yine yatışmış gibi;

'Demek Gibarian için geldin, öyle mi? Hey gidi koca Gibarian! Ne yapacaksın ki onu?'

Sözlerinde, daha doğrusu sesinin tonunda nefret ve meydan okuma vardı. Onun için bir tehdit olmaktan çıkmıştı sanki.

Şapşallaşmış halde mırıldandım:

'Şey... Nerede o?'

'Bilmiyor musun?'

Besbelli kafayı çekmişti, sabukluyordu. Kan tepeme sıçramıştı. Belki kendimi tutmalı ve çekip çıkmalıydım odadan. Ama sabrım tükenmişti. Bağırardım:

'Bu kadarı da fazla! Daha yeni geldim buraya. Ne bileyim nerede? Snow! Neler dönüyor burada?'

Alt çenesi kımıldadı. Yine soluğunu tutmuştu, gözleri değişik bir ışıltıyla parlıyordu. Koltuğunun kolçaklarını iki eliyle kavradı, güçlkle ayağa kalktı. Dizleri titriyordu.